

УДК 811.161.2 878.46

**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТЕРМІНІВ
АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ**

Кравченко Т.П.

кандидат філологічних наук

доцент кафедри українознавства

Миколаївського національного аграрного університету

У сучасному мовознавстві вирізняються три основних способи диференціації термінологіки: перший – за тематичними групами, другий – за категоріями і третій – метод польового аналізу. Першим уже майже чотири десятиліття користуються дослідники літературної мови. Другий – новіший, стосується систематизації термінологічної лексики. Система опису термінології внесе упорядкованість і буде доцільною стосовно аналізу, на нашу думку, термінів економіки. Метод польового аналізу донедавна був основним під час вивчення системних зв'язків лексичних одиниць. Але, оскільки нам необхідно з'ясувати не лише те, що об'єднує агроекономічні терміни, але й те, що їх різнить один від одного, тому ми звернемося до лексико-тематичної диференціації.

Основною функцією терміна як особливого мовного знака є функція називання понять об'єктивної дійсності, а також відтворення тих зв'язків, які існують між предметами і явищами цієї дійсності. Разом з тим не потрібно забувати, що терміни є одиницями мови, і між ними існують і власне мовні зв'язки: вони об'єднуються в певні лексико-семантичні групи, в кожній мові по-своєму виокремлюючи той чи інший відрізок". Складна природа лексичного значення передбачає об'єднання термінів як за екстралінгвістичними ознаками, що віддзеркалюють зв'язок значення із зовнішнім світом, так і за винятково мовними, в основі яких лежать внутрішньомовні зв'язки. Ці дві обставини і дають підстави для лінгвістичного аналізу таких термінологічних угруповань (тобто спеціальних слів об'єднаних за екстралінгвістичним критерієм). Всі терміни аналізованої термінології перебувають у певних опозиціях один до одного, які їх і об'єднують, і диференціюють. Відповідно в лінгвістичній літературі спостерігається два основних підходи до систематизації термінів: тематичний та лексико-семантичний, на підставі яких виділяються тематичні групи та лексико-семантичні підгрупи термінів. Крім того, розподіл термінологічних одиниць на тематично однорідні групи, які відображають об'єктивне розчленування сфери економіки АПК, має прикладне значення, як обов'язкова передумова унормування досліджуваної термінології.

Тематична група – це сукупність термінів об'єднаних одною темою. Проаналізувавши систему значень термінів економіки АПК та відповідно перегрупувавши їх, зважаючи на реалії економіки АПК, ми виокремили в термінології АПК такі тематичні групи: 1. Терміни на позначення дій та процесів; 2. Назви установ, організацій і об'єднань, які беруть участь у аграрному виробництві, та їх структурних підрозділів; 3. Найменування осіб за зайнятістю в аграрному секторі економіки; 4. Номінації наук, наукових

напрянків, галузей, концепцій, тощо; 5. Терміни на позначення економічних явищ, властивостей і показників виробництва; 6. Назви на позначення об'єктів (предметів та наслідків) виробництва та інших агроекономічних понять та реалій; 7. Назви документів, які оформляють акти аграрно-економічних відносин. Групування термінів у тематичні групи базується на зовнішніх зв'язках між поняттями, відбувається на підставі спільної семантичної ознаки й «має відбиток суб'єктивізму». Оскільки, тематичне групування агроекономічних залежить від об'єктивної дійсності, тобто від аграрного виробництва, яке складається із трьох основних сфер (I –галузі промисловості, що виробляють для сільського господарства засоби виробництва або досільськогосподарська; II – власне сільське господарство; III – галузі, які забезпечують заготівлю, зберігання, транспортування, перероблення сільськогосподарської сировини і реалізацію виробленої з неї продукції або післясільськогосподарська), то і більшість тематичних груп можемо розчленувати на підгрупи, залежно від того, поняття якої сфери номінують терміни чи є універсалиями, що обслуговують всі три сфери. Отже, у більшості тематичних груп ми можемо виокремимо по-чотири тематичних підгрупи: а) терміни на позначення понять досільськогосподарської сфери; б) терміни, що номінують власне сільськогосподарські реалії в) терміни, що обслуговують після сільськогосподарську сферу, г) терміни властиві всім сферам економіки АПК.

Аналіз семантичних характеристик термінів служить лінгвістичною підставою для класифікації та розподілу агроекономічних термінів за тематичними групами. Досліджуючи семантичні властивості термінів, ми виходимо з того, що: а) основне функціональне призначення термінів полягає у фіксуванні, збереженні й передачі спеціальної інформації, яка призначається для відособленої групи адресатів і б) термін як лексична одиниця підпорядковується загальномовним законам, притаманним для неспеціалізованих слів мови.

Саме завдяки тематичним групам та лексико-семантичним підгрупам ми маємо можливість відтворити термінологію економіки АПК як системне утворення, незалежно яким способом терміни потрапили до неї, до того ж це дозволить виявити загальні номінативні та семантичні тенденції (регулярні семантичні переходи, спільні словотвірні моделі, граматичні форми та ін.), характерні для тієї чи іншої групи. Як зазначає В.В. Німчук, «системна пов'язаність елементів спостерігається в колі будь-якої лексико-семантичної групи слів, однак більш виразно вона виступає при вивченні макрогрупи» [Малевиц, 1999, с.56-57]. Такою макрогрупою ми вважаємо тематичну групу.

За концепцією аграрної економіки визначальна роль належить процесу виробництва. У зв'язку з тим, що в центрі концепції досліджуваної галузі економіки є процес виробництва на землі та забезпечення цього процесу, то в нижчеподаній тематичній класифікації агроекономічних термінів найбільшу групу становитимуть номінації процесів.

Література:

1. Малевич Л.Д. Особливості термінології донаукового періоду (на матеріалі гідромеліоративної термінології) // Мовознавство. – 1999. – № 4-5. – С. 51-58

УДК 94(477)'19'329

ТВОРЧИЙ ДОРОБОК В'ЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ПРОСТІР УКРАЇНИ

Побережець Г.С.

кандидат історичних наук

старший викладач кафедри українознавства

Миколаївського національного аграрного університету

Творчий процес завжди відігравав важливе місце в житті В. М. Чорновола. Праці відомого дисидента, шістдесятника, літературного діяча мали величезний вплив на становлення та розвиток соціокультурного простору України. Важко переоцінити той вплив, що справив його творчий доробок на розвиток українського руху як на Батьківщині, так і за її межами

Крім того, статті В.М.Чорновола слід розглядати як основне джерело для вивчення комуно-радянських репресій 1965–1966 рр. У книзі «Правосуддя чи рецидиви терору?» відображені результати паралельного слідства справ засуджених діячів української інтелігенції, здійснено аналіз на відповідність юридичних норм радянського законодавства Конституції СРСР та УРСР, правомірність винесених вироків засудженим шістдесятникам [1, с. 38]. Так, неможливо не погодитися з автором.

Радянська Україна на початковому етапі розвитку ще давала деякі можливості для свободи людської діяльності й творчості, що є характерним для розвитку не лише української, але й інших культур, для зростання її як окремої держави. З формуванням на її теренах сталінської командно-адміністративної системи ситуація поступово заходила і в цьому відношенні в глухий кут. Все частіше і глибше відчувалися негативні зміни у побудові «радянської федерації», де стало прикладом занедбання суверенності України. Вона поряд з іншими республіками почала деградувати і перетворюватись на таку собі адміністративно-територіальну одиницю ультрацентристської держави [2, с. 209].

Після XX з'їзду настрої в суспільстві почали змінюватися. П'ятдесяті роки змінили нове десятиріччя, яке мало ще деякі демократичні паростки. Воно принесло у суспільство нове суспільно-культурне явище – шістдесятництво, яке стало прогресивно впливати на нове десятиріччя. Тому його прийнято називати епохою українського національного відродження. Поява подібного вияву українського народу не може бути випадковою, якщо, для прикладу, пригадати події 20-х – початку 30-х рр., які увійшли в історію нашої держави як